

ELS EFECTES DE LA CRISI A BALEARS (XX)

UN ESTIU LABORAL QUE NO ALBIRA LA SORTIDA DE LA CRISI

*Dediquem aquest número 23 de **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** a fer un resum de què ha passat en els mesos de juliol, agost i setembre en el conjunt del mercat laboral de les Illes Balears i oferim alguns trets específics del mercat laboral turístic. Hem elegit aquest trimestre per les següents raons: a) És el període central de la temporada turística; b) és el període més homogeni a efectes de comparació amb anys anteriors, i c) algunes dades oficials només són disponibles per períodes trimestrals i aquest és, sens dubte, el trimestre més representatiu.*

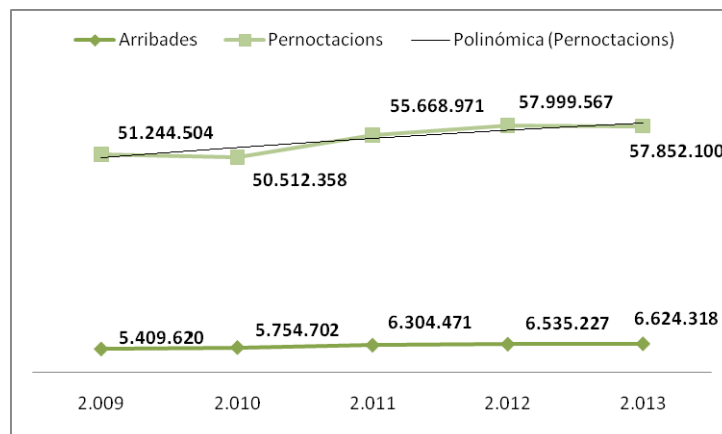
*Fer una anàlisi completa de qualsevol temporada turística de Balears és una qüestió polièdrica i requereix una determinada extensió. S'han d'analitzar des dels resultats en termes de rendibilitat econòmica, fins als resultats sociolaborals, passant per aspectes relatius al grau d'estacionalitat, els distints resultats a cadascuna de les illes i subsectors, etc. No és el propòsit d'aquest **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO**. Amb la nostra ja coneguda vocació de flaix, ens limitarem a fer una aproximació al que ha passat en el mercat de treball del conjunt de les illes en el trimestre de juliol, agost i setembre. No obstant, les dades recopilades són suficientment sòlides i significatives com per treure algunes conclusions.*

*Reiteram el nostre desig que el contingut d'aquest **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** sigui del vostre interès i si, alhora, provoca el debat sobre el seu continguts, els nostres objectius s'hauran complert plenament*

1.- Introducció

L'estiu de 2013 ha tornat a ser força positiu quant a arribades de turistes. En el trimestre central de la temporada turística (juliol, agost i setembre) s'ha superat la xifra de dos milions de visitants. Tanmateix fa molt de temps que sabem que una temporada turística no es pot avaluar únicament pel nombre de turistes que ens visiten en plena temporada estival. De fet, no fa massa anys l'excessiva concentració d'arribades en uns determinats mesos era percebuda com a un problema de massificació. Eren els anys en què semblava que era possible un debat de política turística amb una visió a mig i llarg termini i que, en qualsevol cas, anava més enllà de la temporada següent. Era l'època en la qual es parlava de la necessitat d'aplanar la corba estacional d'arribades. Són problemes estructurals que es mantenen, però el debat turístic ha agafat un altre rumb.

Ara, tot i que les variacions al alça siguin en bona part per la manca de competència d'altres mercats mediterranis afectats per una situació de greu inestabilitat i inseguretat, el nombre de visitants sembla ser gairebé l'únic que compta. Allò cert i segur és que, tal com es pot veure a la gràfica següent, en el trimestre turístic per excel·lència dels darrers cinc anys el nombre d'arribades de turistes no ha deixat de créixer i el nombre de pernoctacions, amb dalts i baixos, manté una tendència alcista.

El que no està tan clar és que aquest major volum de turistes tingui un efecte positiu en la quantitat i qualitat del treball. Sembla que no basta aquest creixement quantitatiu per a la creació neta d'ocupació, la reducció de l'atur i, en definitiva, per albirar una sortida amb equitat de la crisi social. Les dades confirmen el que en altres ocasions -tant a *Temes Socioeconòmics Gadeso* com a *Panorama Sociolaboral Gadeso*- hem anomenat **escenaris de creixements turístics sense creació d'ocupació**.

2.- Les xifres més rellevants

Del mercat laboral de tots els sectors durant els mesos de juliol, agost i setembre:

- ✓ En el quinquenni 2009 – 2013 l'atur registrat ha oscil·lat entre les 67.000 i les 76.000 persones, amb un creixement del 4,1%. Segons dades de l'EPA, la població aturada ha augmentat un 17%.
- ✓ L'atur registrat de més d'un any ininterromput assoleix la xifra mitjana record de 27.802 persones en el trimestre estiuenc de 2013. Per altra banda, segons dades de l'EPA, en el quinquenni analitzat la població aturada de més de dos anys creix un 577% i la de més d'un any (sense arribar al dos) ho fa en un 52%.
- ✓ Des de l'any 2009 s'han perdut gairebé un 2% d'afiliacions a la Seguretat Social.
- ✓ Durant aquest quinquenni la contractació temporal extrema (contractes de menys de 3 mesos) creix fins a superar el 61% sobre el total de contractes registrats.
- ✓ La població assalariada amb contracte temporal ja representa el 29,2% del total de persones assalariades.
- ✓ La població ocupada a temps parcial segueix sent majoritàriament femenina, però el major creixement es produeix entre els homes (amb un augment de 3,6 punts percentuals)
- ✓ Durant el trimestre estiuenc del quinquenni analitzat hi ha entorn de 24.000 persones que, d'una manera o d'altra, perden l'ocupació

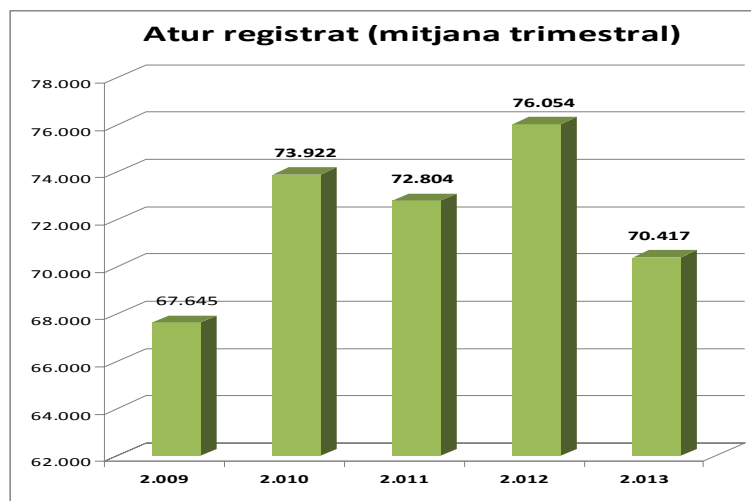
Específiques del sector turístic:

- ✓ Les arribades de turistes creixen un 1,4%, mentre que l'ocupació turística (Afiliacions a la Seguretat Social) del trimestre de juliol - agost - setembre baixa de 2012 a 2013 en un 0,6%.
- ✓ La temporalitat de l'ocupació turística frega el 41% durant el trimestre central de la temporada turística de 2013.
- ✓ Durant els mesos centrals de l'estiu hi ha una mitjana superior a 11.000 persones registrades en demanda d'ocupació en el sector d'hoteleria (allotjament i restauració).

3.- Els trets generals del mercat laboral illenc en el mesos de juliol, agost i setembre.

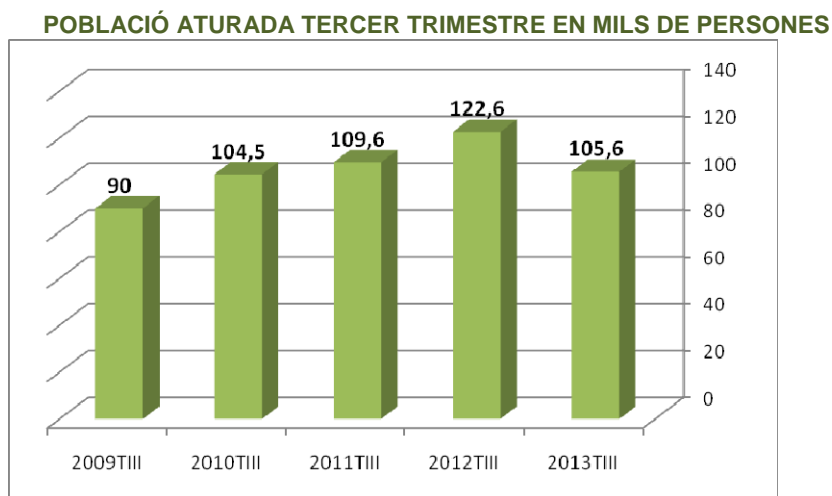
3.1.- L'atur:

El primer que cal comentar és que l'atur no deixa de ser present en els mesos de ple estiu. Pel que fa a l'atur registrat, la gràfica següent ens indica que en el darrer quinquenni el nombre de persones aturades ha oscil·lat entre les 67.000 i les 76.000. L'estirabot més important es produeix l'any 2012, i entre el 2009 i el 2013 aquesta xifra ha crescut un 4,1%.

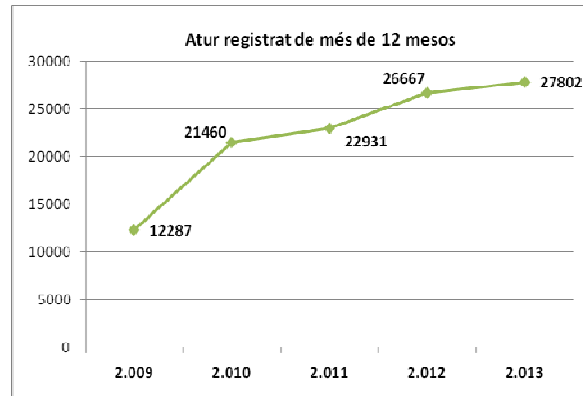
Font: Elaboració pròpia a partir de dades OTIB

Però allò que reflecteix millor la presència de l'atur durant el tercer trimestre de l'any són les dades de població aturada de l'Enquesta de Població Activa (EPA), que inclou les persones en atur, estiguin o no registrades. En el quinquenni analitzat aquesta xifra ha superat de mitjana les 106.000 persones i entre 2009 i enguany s'ha incrementat en + 17%

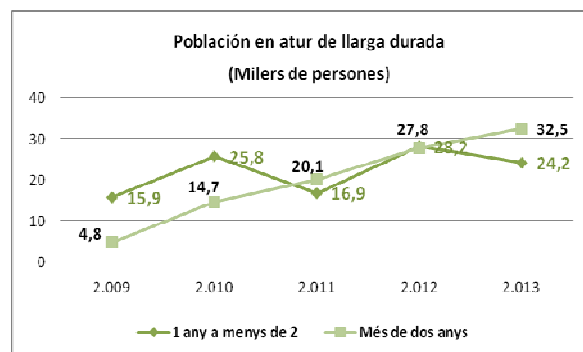

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE)

Però allò que reflecteix millor la presència de l'atur durant el tercer trimestre de l'any són les dades de població aturada de l'Enquesta de Població Activa (EPA), que inclou les persones en atur, estiguin o no registrades. En el quinquenni analitzat aquesta xifra ha superat de mitjana les 106.000 persones i entre 2009 ienguany s'ha incrementat en + 17%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades OTIB

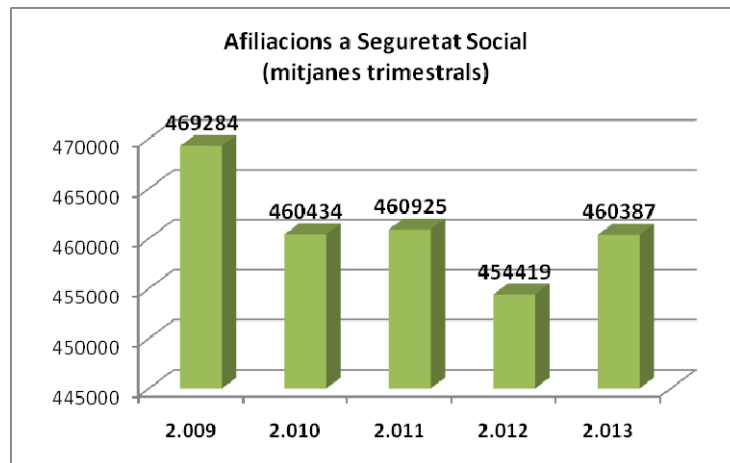

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE)

- L'atur registrat de més d'un any ininterromput enguany assoleix la xifra mitjana record de 27.802 persones.
- La població estimada (apuntada o no als registres d'atur) amb més de 2 anys en atur va arribar a 32.500 persones aquest estiu i la que fa més d'un any i menys de dos que és a l'atur ha arribat a ser un col·lectiu de 24.200 persones. En el quinquenni estudiat, la població amb més de dos anys en atur creix un 577% i la de més d'un any sense arribar als dos ho fa en un 52%.

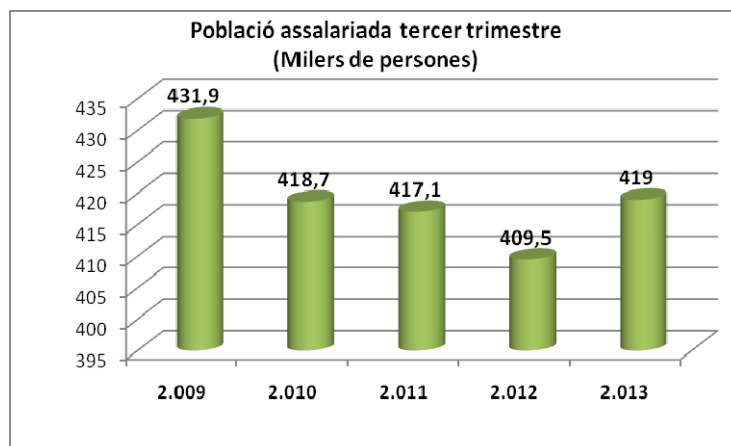
3.2.- L'ocupació:

Pel que fa a l'ocupació durant el trimestre estiuenc, també l'any 2012 va ser el pitjor del quinquenni de referència. Tal com es pot observar a la gràfica següent, des de l'estiu de 2009 la tendència ha estat de pèrdua d'afiliacions a la seguretat social. Més enllà de l'enfonsament de l'any passat, el que interessa posar de relleu és que des de l'any 2009 s'han perdut gairebé un 2% d'afiliacions, la qual cosa, en termes homogenis d'afiliacions a temps complet, reflectiria encara una pèrdua molt major.

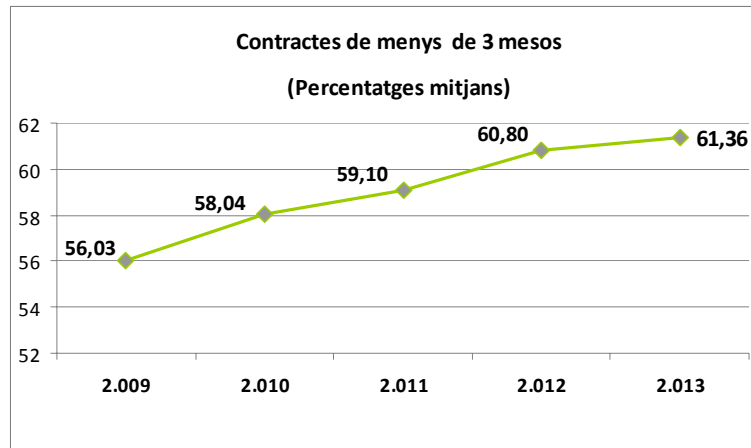
Font: Elaboració pròpia a partir de dades OTIB

La pèrdua d'ocupació també queda reflectida en l'evolució de la població assalariada, que perd un 3% dels seus efectius en els darrers cinc estius.

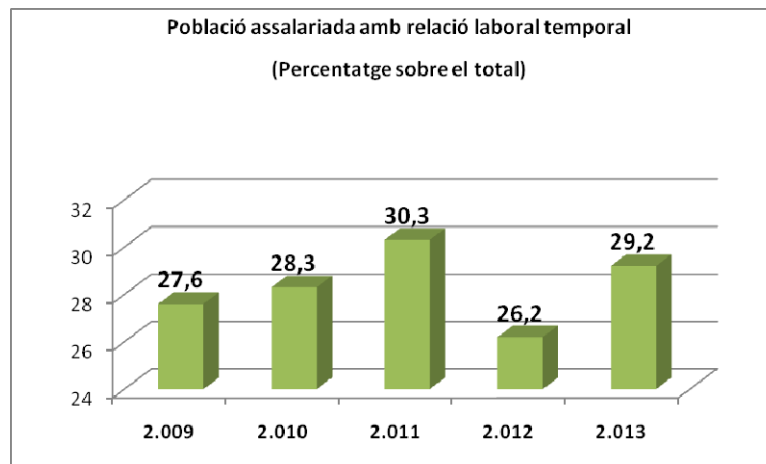
Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE)

Un aspecte clau a considerar és la qualitat de l'ocupació en els mesos d'estiu. Pel que es pot veure a la gràfica següent, la contractació temporal extrema (contractes de menys de 3 mesos) creix sense aturall. De fet, enguany aquests tipus de contractes han representat el 61,36% sobre el total de contractes registrats, la qual cosa vol dir que han crescut més de 5 punts des de l'any 2009.

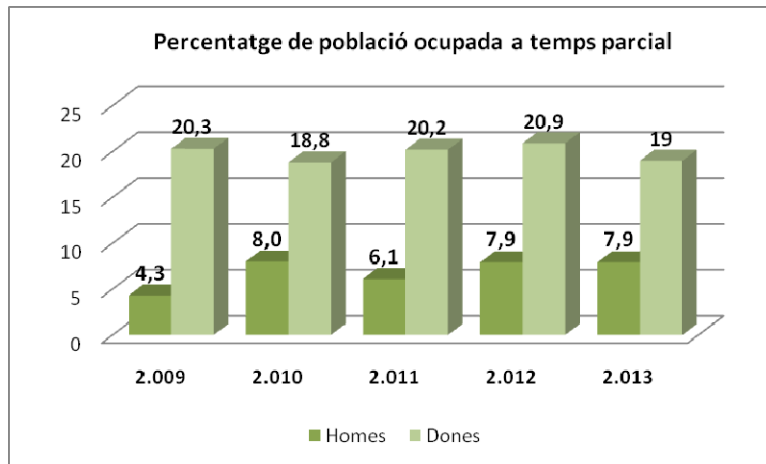
Font: Elaboració pròpia a partir de dades OTIB

La temporalitat de l'ocupació estiuenca queda reflectida al observar el percentatge de la població assalariada que té un contracte temporal. Aquest estiu que tot just ha acabat el percentatge ha estat del 29,2%, un dels més alts dels darrers anys. Si exceptuant la baixada de l'any 2012 (la gran pèrdua d'ocupació d'aquest any fou majoritàriament temporal) hi ha una evolució a l'alça d'aquesta temporalitat.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE)

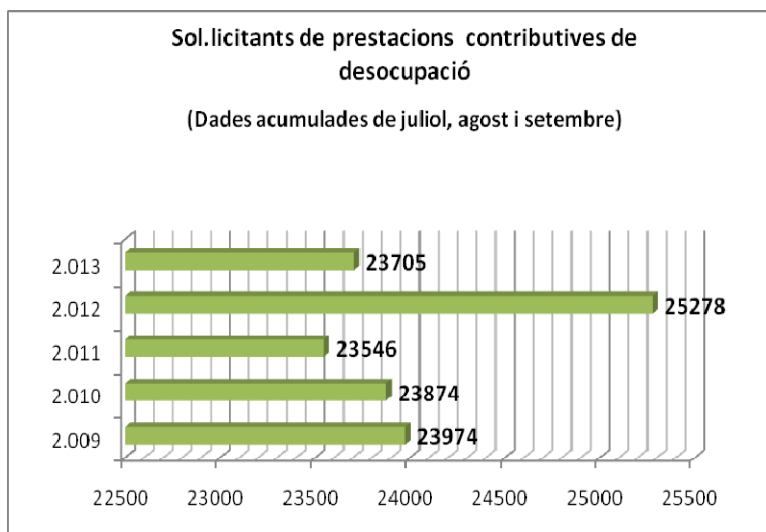
Per acabar aquest apartat sobre la qualitat del treball estiuenc, val a dir que en la població ocupada a temps parcial, tot i que es manté la feminització, hi ha creixement remarcable entre els homes que, en cinc anys, augmenten en 3,6 punts.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE)

3.3.- En els mesos d'estiu, només es crea ocupació?

Pot ser la percepció més estesa sigui que només es crea ocupació durant els mesos d'estiu, però no és certa. La gràfica següent ens mostra que durant el quinquenni analitzat durant el trimestre estiuenc hi ha entorn de 24.000 sol·licituds noves de prestacions de desocupació. És a dir, hi ha persones que, d'una manera o d'altra (acomiadament, finalització contracte, etc.), perden la feina. De fet aquesta informació hauria de tenir-se molt en consideració a l'hora de fer l'anàlisi del mercat de treball i d'una suposada generació d'ocupació.

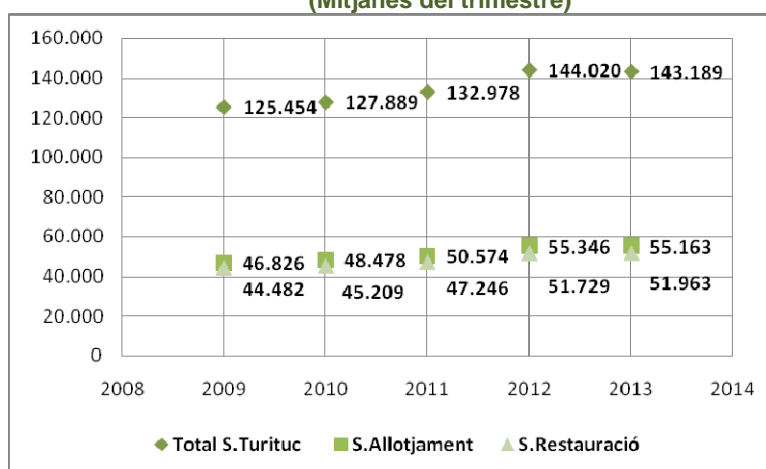

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Ministerio de Empleo y SS

4.- Alguns trets del mercat laboral turístic¹ illenc en els mesos de juliol, agost i setembre

Les dues gràfiques següents ens permeten observar alguns trets prou interessants: Per una banda, les afiliacions a la SS tenen un moderant creixement any rere any des de 2009 a 2012 que es romp enguany. En un any les afiliacions a la Seguridad Social han baixat un 0,6% en el global del sector turístic, un 0,33% en el sector de l'allotjament i un 0,45% en el de la restauració. És a dir, mentre les arribades de turistes creixen en un 1,4%, l'ocupació turística del trimestre de juliol, agost i setembre, sembla baixar més de mig punt. I tanmateix hem d'insistir que les variacions serien més negatives si la comparació fos en termes homogenis d'afiliacions a temps complet.

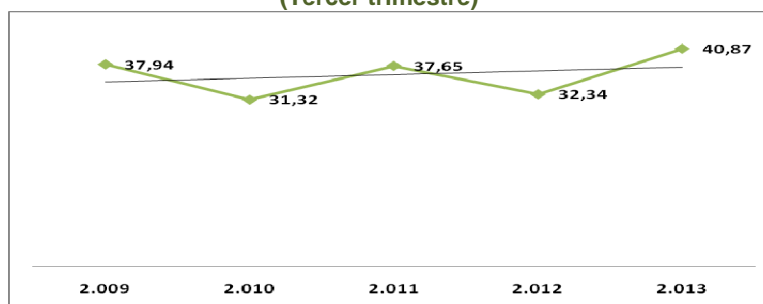
AFILIACIONS A LA SEURETAT SOCIAL DEL SECTOR TURÍSTIC
(Mitjanes del trimestre)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de TGSS

Per altra banda, paga la pena observar com la temporalitat s'enfila fins arribar a gairebé el 41% a l'any 2013.

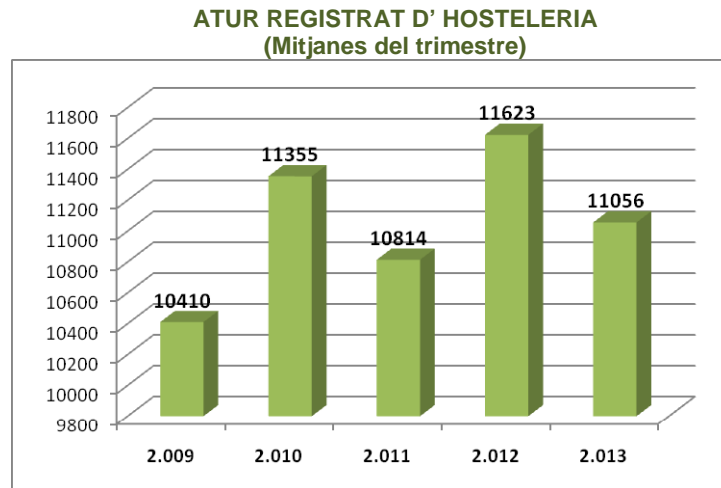
TAXA DE TEMPORALITAT DE LA POBLACIÓ ASSALARIADA DEL SECTOR TURÍSTIC
(Tercer trimestre)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA (INE)

¹ Segons l'OMT es consideren activitats característiques del turisme les corresponents a les següents branques d'activitat de la CNAE-2009: 55-56 Hostaleria, 491 Transport interurbà de passatgers per ferrocarril, 493 Altres tipus de transport terrestre de passatgers, 501, Transport marítim de passatgers, 503 Transport de passatgers per vies de navegació interiors, 511 Transport aeri de passatgers, 522 Activitats afins al transport, 791 Activitats de les agències de viatges i operadors turístics, 771 Lloguer de vehicles de motor, 773 Lloguer d'altres tipus de maquinària, equips i béns tangibles, 799 Altres serveis de reserves i activitats que s'hi relacionen, 900 Activitats de creació, artístiques i espectacles, 910 Activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals, 931 Activitats esportives, 932 Altres activitats recreatives i d'entreteniment.

En quant a l'atur registrat al sector específic d'hoteleria (allotjament i restauració), la gràfica ens mostra que, amb els estirabots dels anys 2010 i 2012, durant el mesos centrals de l'estiu hi ha una mitjana superior a 11.000 persones registrades en demanda d'ocupació en aquest sector.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades OTIB

5. Conclusions

- ⇒ La primera conclusió és obvia: en els mesos que més turisme hi ha a Balears, no tot són flors en matèria laboral. Les dades ens mostren un progressiu deteriorament de la qualitat de l'ocupació en aquests mesos.
- ⇒ Aquesta tendència d'una major precarietat laboral es dona també amb força en el mercat laboral turístic que assoleix, aquest estiu de 2013, una taxa de temporalitat record.
- ⇒ Algunes de les dades analitzades són especialment preocupants per quant ens informen que l'augment d'arribades de turistes no significa augment d'ocupació. Ans al contrari, en el cas del període juliol a setembre de 2013 el resultat és que amb més arribades de visitants hi ha hagut manco ocupació. Si aquesta tendència es consolida i s'estén a tots els mesos de la temporada turística, corroboraria allò que s'ha anomenat episodis de creixements turístics sense creació d'ocupació.
- ⇒ S'ha d'insistir en una qüestió clau en el tarannà actual del mercat laboral: L'estirabot del treball parcial no desitjat és, a més d'un element de precarització, una important distorsió en algunes estadístiques laborals. Per saber si hi ha creació d'ocupació o per avaluar el que s'ha destruït és fonamental fer comparacions en termes homogenis d'ocupació a temps complet. En aquest sentit és escaient sol·licitar a les administracions que incorporin aquesta variable a les estadístiques públiques del mercat laboral.
- ⇒ Tot i que sembli gairebé impossible, reiteram la necessitat d'un pacte apolític, econòmic i social en matèria turística. El repte és gegantí i de llarg recorregut: El creixement turístic ha de ser més en qualitat que no en quantitat per ser econòmic i socialment rendible. És a dir, ha de ser més rendible i ha de crear més llocs de treball dignes i de qualitat.